

УДК 159.9

А-43

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 29.02.2024 № 5).

А-43 Актуальні проблеми психології в умовах політичної та економічної нестабільності: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2023 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 100 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології в умовах політичної та економічної нестабільності» (22.12.2023), у роботі якої взяли участь зарубіжні та вітчизняні теоретики та практики в галузі психології й медицини, здобувачі вищої освіти та докторанти закладів вищої освіти.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРИСНЯКОВА** (*заст. голови*); **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*); докт. політ. наук, проф. **Олег АГАРКОВ**; докт. псих. наук, проф. **Олександр САМОЙЛОВ**; докт. мед. наук, проф., засл. лікар України **Ірина СПРІНА**.

ISBN 978-966-981-878-2

© ВНПЗ ДГУ, 2024

© Автори, 2024

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТАНОВЛЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Варакута Марина Леонідівна
викладач кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету,
аспірантка Класичного приватного
університету (м. Запоріжжя)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ОН-ЛАЙН ОСВІТИ

Сьогодні, українське суспільство стикається з низкою викликів, що безперечно роблять тему ціннісних орієнтацій студентів надзвичайно актуальною та важливою для вивчення.

Зростання економічної нестабільності в Україні має прямий вплив на студентів як частину суспільства. Високий рівень безробіття, зменшення доходів сімей, а також необхідність пристосування до нових економічних умов визначають формування нових цінностей у студентському середовищі.

Умови політичної нестабільності та непередбачуваності в умовах конфлікту на сході країни визначають необхідність пошуку нових цінностей, спрямованих на збереження єдності, миру та соціальної відповідальності. Студенти стають активними учасниками громадянського суспільства, формуючи свої цінності на засадах демократії та гуманізму. Починають замислюватися про сенс життя та своє місце у світі, що може призвести до зростання цінності таких як духовна цінність, щастя та самореалізація.

Пандемія COVID-19 прискорила процес переходу до онлайн-освіти, що має значущий вплив на спосіб навчання та формування ціннісних орієнтацій студентів. Вони стикаються з викликами віддаленої освіти, такими як втрата соціальної взаємодії та потреба в саморегуляції.

Спільний вплив економічної нестабільності, політичних турбулентностей, війни та переходу до онлайн-освіти формує унікальний контекст, в якому студенти формують свої цінності. Ці чинники взаємодіють та взаємозумовлюють один одного, сприяючи появі нових ціннісних орієнтацій, які відображають потреби та амбіції молоді в умовах нестабільності.

Ціннісні орієнтації – це система стійких, усталених ціннісних уявлень, які визначають особистісні переваги та погляди на важливість різних цілей, які орієнтують на вибір та поведінку людини в різних сферах життя. Це комплекс етичних, соціокультурних, моральних і особистісних принципів, що визначають ієрархію цінностей та сприймаються особою як значущі й суттєві для її життя. Розуміння ціннісних орієнтацій дозволяє аналізувати мотивації

та визначати поведінкові патерни людини в різних ситуаціях і контекстах. За визначенням О. Савенко ціннісні орієнтації є системою принципів, які визначають спрямованість особистості відповідно до її інтересів та потреб, що формують певну індивідуальну будову. Ключовими моментами формування цінностей виступають навички цілеспрямованості та мотивації [1; 3].

Цінності можна розподілити за різними критеріями. Один з найпоширеніших способів цієї класифікації полягає у розподілі їх на різні види залежно від їх характеристик. Серед основних категорій цінностей за характеристиками виокремлюються матеріальні, духовні, соціальні, етичні, естетичні, практичні та інші [2; 3].

Дослідження ціннісних орієнтацій студентів в контексті сучасних викликів стає необхідним для розуміння їхнього менталітету, визначення стратегій адаптації та розвитку соціальної відповідальності. Це важливий крок для формування освітніх та соціальних стратегій, спрямованих на підтримку молоді в умовах сучасності.

Останні дослідження, проведені науковцями як в Україні, так і за кордоном, вказують на суттєвий вплив політичної та економічної нестабільності, а також переходу до онлайн-освіти на ціннісні орієнтації студентів. Виявлено, що зазначені дослідження аналізували як позитивні, так і негативні аспекти взаємозв'язку між цими факторами та ціннісними установками студентської громади. Зазначимо деякі з них.

Позитивні зміни у ціннісних орієнтаціях студентів

Зростання соціальної відповідальності та активної громадянської позиції. Студенти в умовах політичної та економічної нестабільності відчують потребу в зміні світу на краще. Вони прагнуть зробити свій внесок у розвиток суспільства та покращити життя людей. Це проявляється в підвищеній участі студентів у соціальних та політичних рухах, а також у їхньому прагненні до активної громадянської позиції.

Підвищення цінності освіти та саморозвитку. У нестабільних умовах студенти розуміють, що освіта є ключем до успіху в майбутньому. Вони прагнуть здобути якісну освіту, яка дозволить їм бути конкурентоспроможними на ринку праці. Це проявляється в підвищеній мотивації студентів до навчання та в їхньому прагненні до саморозвитку.

Зростання цінності здоров'я та добробуту. У нестабільних умовах студенти усвідомлюють важливість свого здоров'я та добробуту. Вони прагнуть вести здоровий спосіб життя та піклуватися про своє психічне здоров'я. Це проявляється в підвищеній участі студентів у спортивних заходах та в їхньому прагненні до здорового харчування.

Негативні зміни у ціннісних орієнтаціях студентів

Зростання прагнення до матеріального успіху. У нестабільних умовах студенти можуть відчувати тривогу та невизначеність щодо свого майбутнього. Це може призвести до зростання прагнення до матеріального успіху як способу забезпечити собі фінансову стабільність. Це проявляється в підвищеній участі студентів у фінансових курсах та в їхньому прагненні до

отримання високооплачуваної роботи, що може впливати на якість отриманої ними освіти.

Зниження рівня соціалізації та зростання індивідуалізму. У нестабільних умовах студенти можуть відчувати потребу в захисті та самозбереженні. Це може призвести до зниження рівня соціалізації та зростання індивідуалізму. Студенти можуть віддавати перевагу проводити час наодинці, а не з близькими людьми, чи в компанії однолітків.

Зростання тривожності та стресу. Нестабільні умови можуть призвести до зростання тривожності та стресу у студентів. Це може негативно позначитися на їхньому фізичному та психічному здоров'ї.

У часи невизначеності, що визначаються політичною та економічною нестабільністю, а також переходом до онлайн-освіти, формування позитивних цінностей серед студентської громади стає важливим завданням освітніх установ. Здатність студентів адаптуватися, розвивати соціальну відповідальність та усвідомлювати свою роль у суспільстві стає ключовою для їхнього подальшого успіху.

Створення громадського середовища, спрямованого на розвиток громадянськості, виявляється ефективним механізмом впливу. Організація подій, які стимулюють обговорення важливих суспільних питань, розвиває критичне мислення та усвідомлення соціокультурного контексту.

Формування етичних цінностей входить в основу становлення відповідальних громадян. Введення предметів з етики та соціальної відповідальності допомагає студентам розуміти моральні аспекти своїх рішень та дій.

Збереження ментального здоров'я студентів є пріоритетом умов невизначеності. Забезпечення доступу до психологічної підтримки та розвиток стресостійкості сприяє формуванню стійкості до емоційних викликів.

Використання технологій для активної участі розширює можливості студентів у розв'язання актуальних проблем. Онлайн-платформи дозволяють об'єднувати зусилля для вирішення соціальних та екологічних завдань.

Поєднання теорії та практики через практичні вправи та стажування робить освіту більш життєвою та реальною для студентів. Це допомагає їм легше визначати власні інтереси та кар'єрні шляхи.

Залучення до громадських проєктів та ініціатив формує культуру толерантності та взаєморозуміння. Студенти отримують можливість перетворити свої ідеї у реальні дії, сприяючи розвитку громадянськості та розв'язання актуальних проблем.

У підсумку, інтеграція цих стратегій в освітній процес дозволить студентам активно адаптуватися до змін у сучасному світі, розвивати позитивні цінності та визначати власний внесок у становлення сталого та гармонійного суспільства.

Важливо розуміти, що ціннісні орієнтації студентів є динамічними та можуть змінюватися в залежності від різних факторів. У контексті сучасного

світу, який охоплений політичною та економічною нестабільністю, а також війною в Україні, ці зміни є особливо значними. Ці зміни можуть мати значний вплив на майбутнє суспільства.

Список використаних джерел:

1. Савенко О. Ціннісні орієнтації у сучасній науковій думці. Збірник матеріалів. Вип. № 2. 2022. С. 84–86.
2. Огінська Р. Т. Система цінностей студентської молоді в умовах трансформації суспільства. *Соціально-гуманітарний вісник*. Вип. № 20–21. 2018. С. 37–40.
3. Соціально-психологічні технології розвитку особистості : Зб. наук праць за матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. молод. вчених, аспірантів та студентів (м. Херсон, 07 квіт. 2023 р.) ; ред. кол. : І. Р. Крупник, І. С. Попович, Н. І. Тавровецька, О. М. Танасійчук (відп. за випуск) та ін. Херсон–Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. 327 с.

Корсунська Вікторія Валентинівна
практичний психолог, волонтер
AWO SPI Soziale Stadt und Land
Entwicklungsgesellschaft (Німеччина)

**СТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ВИКЛАДАННЯ
ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ НА
УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ РІВНІ**

На сучасному етапі існування людства сфера діяльності кожної особистості стрімко змінюється. Вплив на комунікативне середовище відбувається через різні інформаційні системи: *технічні* (телевізор, комп'ютер, телефон), *біологічні* (популяції організму; кровоносна, дихальна та нервова системи; клітини, органели), *соціальні* (соціальні групи, спільноти, освітнє середовище, профспілки, фан-клуби тощо). Зовнішнє середовище впливає на внутрішній світ особистості саме через соціальні мережі, SMS повідомлення, блогерство тощо. Завдяки такій взаємодії особистість знайомиться з інформаційним змістом, який впливає на її розвиток, емоції та почуття, діяльність та поведінку. На думку дослідників *комунікативне середовище* – це те, що оточує людину з самого її народження, вона не може не спілкуватись, оскільки, саме спілкування впливає на її розумовий розвиток, соціальне становлення, закладає основу моральних принципів [8]. Деякі науковці розглядали комунікативне середовище як інформаційно-комунікаційне (А. Востриков) та соціокультурне явище (Ю. Богуцький, В. Зотов, А. Єрмоленко, В. Луценко, В. Михайлов, О. Рунов, В. Щербина). Комунікаційне середовище також розглядається у когнітивному аспекті як цілісна система, а в комунікативному – соціально-інформативний простір [7].